

dr inż. Krzysztof Rzymkowski
Sekretarz Generalny SEREN Polska

Czy potrzebujemy nowego składowiska odpadów promieniotwórczych?

Od lewej: Katarzyna Iwińska, Zbigniew Frankowski, Zbigniew Kubacki, Piotr Świderski, Maciej Jurkowski, Andrzej Cholerzyński, Ludwik Dobrzyński (fot. K. Rzymkowski).

W dniu 8 maja 2013 odbyło się pierwsze wysłuchanie w ramach projektu **Wdrażanie polityki współuczestnictwa społeczeństwa w procesach decyzyjnych związanych ze składowaniem odpadów radioaktywnych** (*Implementing Public Participation Approaches in Radioactive Waste Disposal, IPPA*). Koordynatorem projektu w Polsce jest prof. Grażyna Zakrzewska Trznadel z Instytutu Chemii i Techniki Jądrowej w Warszawie (*64 projekt IPPA narzędziem osiągnięcia porozumienia społecznego wokół budowy składowisk odpadów promieniotwórczych*, EKOATOM Nr 5/2 Lipiec 2012). Wysłuchanie jest jednym z narzędziem mających na celu zapewnienie udziału społeczeństwa w procesie decyzyjnym poprzez wymianę poglądów i wyjaśnienie problemów we wczesnym etapie realizacji proponowanych rozwiązań. Jednym z bardzo ważnych elementów rozwoju technik jądrowych, szczególnie przy

zamierzonym rozwoju energetyki jądrowej jest problem unieszkodliwiania i składowania odpadów promieniotwórczych (Krzysztof Madaj, *50 lat postępowania z odpadami promieniotwórczymi w Polsce*, EKOATOM nr 2/1 Lipiec 2011), (Aneta Korczyk, *Postępowanie z odpadami promieniotwórczymi w Polsce część I*, EKOATOM nr 8/1 marzec 2013).

Obecnie wykorzystywane od ponad 50 lat składowisko odpadów nisko i średnio aktywnych po przewidywanym wypełnieniu w ciągu najbliższych 8 lat, zostanie zamknięte. Powstaje konieczność budowy nowego, nowoczesnego składowiska dla odpadów powstających, podobnie jak obecnie, w przemyśle, medycynie różnych ośrodkach wykorzystujących materiały promieniotwórcze oraz dodatkowo odpady powstające w pracujących elektrowniach jądrowych pochodzące głównie z dekontaminacji

narzędzi, odzieży ochronnej itp. Wypalone paliwo będzie podlegało odrębnym procesom.

Budowa nowego składowiska jest jednym z priorytetów Ministerstwa Gospodarki, które ogłosiło przetarg na „Opracowanie metodyki oceny bezpieczeństwa i wskazanie optymalnej lokalizacji płytkiego składowania odpadów promieniotwórczych nisko- i średnioaktywnych”. Przetarg wygrało konsorcjum w skład którego wchodzi: Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Instytut Chemii i Techniki Jądrowej, Instytut Geofizyki Polskiej Akademii Nauk, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Przedsiębiorstwo Geologiczne Geoprojekt Szczecin Sp. z o.o. i Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych.

Uczestników wysłuchania powitała prof. Grażyna Zakrzewska Trznadel przedstawiając projekt IPPA i jego cel zwracając uwagę, że budowa nowego składowiska wymaga pełnego zrozumienia i zaangażowania wszystkich uczestniczących w realizację projektu stron zarówno administracji jak i społeczeństwa.

Dyrektor Departamentu Energetyki Jądrowej Zbigniew Kubacki w swoim wystąpieniu omówił potrzebę i stan przygotowań do budowy nowego składowiska odpadów zwracając uwagę, że składowisko stanowi jeden z ważnych elementów ochrony ludności i środowiska. Składowane odpady są bardzo starannie zabezpieczane i wykluczają możliwość przeniknięcia ich do środowiska. Nowe składowisko w chwili uruchomienia pierwszej elektrowni w 2025 i następnej w 2029 powinno być już gotowe do przyjęcia odpadów. Budowę składowiska przewidziano w kilku etapach. W pierwszym etapie przewidziano przetarg na opracowanie oceny bezpieczeństwa, wskazanie lokalizacji składowiska, które wygrało konsorcjum instytucji naukowych. W etapie drugim wybór lokalizacji, ogłoszenie przetargu na projekt składowiska. W trzecim etapie przetarg na wykonawcę, w etapie czwartym budowa składowiska.

Oczywiście wszystkie etapy muszą być realizowane zgodnie z polskimi wymaganiami i wymaganiami międzynarodowymi. Będzie to wymagało nowelizacji prawa atomowego. Niezwykle istotnym elementem każdego etapu są konsultacje społeczne i działania informacyjne. Dyr. Z. Kubacki omówił również stan realizacji Polskiego Programu Energetyki Jądrowej.

Dr Zbigniew Frankowski z Państwowego Instytutu Geologicznego poruszył problem zadań jakie czekają wykonawcę badań lokalizacyjnych dla nowego składowiska. Przy wyborze lokalizacji zwrócić uwagę należy na zbiorniki wód podziemnych, uwzględnić możliwość występowania powodzi w badanym obszarze w ciągu ostatnich 500 lat, przenikanie zanieczyszczeń, szybkość przepływu wód podziemnych. Innym problemem jest konieczność przebadania częstotliwości opadów w danym rejonie, szybkość odpływu wody po opadach, wahania poziomu wód podziemnych i głębokość na której występują, ich skład chemiczny, melioracja terenu. W Polsce można wziąć pod uwagę trzy regiony (platforma wschodnio europejska – okolice Suwałk gdzie podłożem są skały krystaliczne, wał środkowo polski – okolice Bydgoszcz – Toruń gdzie podłożem są wysady solne oraz tzw. monoklina przedsudecka obejmujące również rejon wielkopolski na zachód od Poznania gdzie podłożem są utwory ilaste. Oczywiście przy wyborze lokalizacji trzeba również uwzględniać warunki społeczno-ekonomiczne i prawne (prawo wodne, geologiczne i górnicze, budowlane, ochrona środowiska gruntów rolnych itd.).

Dyrektor Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Promieniotwórczych Andrzej Cholerzyński przedstawił aktualny stan technologii składowania, transportu, i unieszkodliwiania odpadów na świecie i w Polsce. Przedstawił obecny stan wykorzystania składowiska w Różanie i wymagania dotyczące nowego z podkreśleniem, że jego pojemność powinna być przewidziana na bardzo dużą ilość odpadów „produkowanych” przez długi okres.

Wiceprezes Państwowej Agencji Atomistyki, Główny Inspektor Dozoru Jądrowego Maciej Jurkowski w swoim wystąpieniu przedstawił rolę dozoru jądrowego na różnych etapach procesu wyboru lokalizacji, projektowania i eksploatacji składowiska odpadów. Zwrócił szczególną uwagę na zabezpieczenie ludzi i środowiska przed ryzykiem związanym promieniowaniem, na rozwiązania zapewniające bezpieczny stan obiektów i bezpieczną eksploatację. Przedstawił obowiązujące obecnie standardy bezpieczeństwa dotyczące szczególnie ochrony przed promieniowaniem, ochronę fizyczną obiektu oraz rolę organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo jądrowe. Omówił rolę i zadania Państwowej Agencji Atomistyki i wypełniane przez nią funkcje dozoru.

Wystąpienie prof. Ludwika Dobrzyńskiego z Narodowego centrum Badań Jądrowych było całkowicie poświęcone biologicznemu działaniu promieniowania jonizującego na organizmy żywe w oparciu o doświadczenia naukowe i skutki katastrofy jądrowej w Czarnobylu.

Dr Jerzy Jędrośka (wspólnik kancelarii prawnej Prawo Ochrony Środowiska Sp. z o.o., członek Komitetu ds. Przestrzegania Konwencji z Aarhus dotyczącej dostępu do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska) omówił problemy związane z przebiegiem rzetelnego procesu wyboru lokalizacji składowiska odpadów by zapewniał ochronę praw zainteresowanych społeczności, ze szczególnym uwzględnieniem zasad i norm krajowych gospodarowania odpadami promieniotwórczymi i procesu decyzyjnego lokalizacji składowiska. Innym ważnym tematem wystąpienia, było przedstawienie Konwencji Aarhus obowiązującej w Polsce i Krajach Unii uwypuklające istotę udziału społeczeństwie w podejmowaniu decyzji na różnych etapach.

Dr Katarzyna Iwińska reprezentująca Wyższą Szkołę Collegium Civitas – Studia Społeczne i Poli-

tyczne omówiła formy udziału społeczeństwa w procesie wyboru lokalizacji składowiska zwracając uwagę na konieczność zaktywizowania społeczeństwa do uczestnictwa w tym procesie również poprzez szukanie nowych form.

Bogdan Wachowicz, Prezes Górnośląskiego Okręgu Polskiego Klubu Ekologicznego przedstawił uzgodnione stanowisko klubu PKE OG w sprawie budowy nowego składowiska wyrażające się głównie sprzeciw co do rozwoju energetyki jądrowej w Polsce. W podsumowaniu stwierdził, że efektywne i bezpieczne gospodarowania odpadami wymaga stałej kontroli i modernizacji istniejącego składowiska z uwzględnieniem możliwości jego rozbudowy, tak aby nie tworzyć w Polsce drugiego miejsca o takim skażeniu.

Burmistrz Gminy Różan, Piotr Świdorski przedstawił szczegółowo doświadczenia gminy z sąsiedztwa składowiska odpadów promieniotwórczych podkreślając, że rekompensaty dla gminy z tytułu lokalizacji składowiska znajdującego się w fortach carskich w granicach administracyjnych miasta stanowią około 40% budżetu. Zamknięcie składowiska będzie miało istotny wpływ na finanse gminy.

Z przebiegu dyskusji prowadzonej każdorazowo po przedstawieniu kilku referatów wynika, że konieczne jest prowadzenie szerokiej akcji informacyjnej nie tylko o samym problemie wyboru lokalizacji ale o technikach pozwalających na kilkusetletnie bezpieczne składowanie odpadów bez wpływu na środowisko. Wiąże się z tym potrzeba wyjaśnienia fizycznych właściwości promieniowania i jego wpływu na środowisko i ludzi. Innym niezwykle ważnym problemem jest konieczność ciągłego korygowania populistycznych opinii o energetyce jądrowej głoszonych przez różne grupy np. „zielonych”, szukających sensacji mediów, koncerny energetyczne, czy nawet grupy badaczy.